

**O'YINGA ASOSLANGAN TA'LIM USULLARI VA
MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALAR
UCHUN YANGI TEXNOLOGIYALAR**

Kurbanova Gulnoza Ganidjanovna¹

¹ *Xalqaro Nordik Universiteti, 1 MPA 24 guruh 1- kurs magistranti*

E-mail: gulnozaqurbonova7777777@gmail.com

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 06.03.2024

Revised: 07.03.2024

Accepted: 08.03.2024

KALIT SO'ZLAR:

*o'yinga asoslangan
ta'lim, maktabgacha
ta'lim, yangi
texnologiyalar,
innovatsion ta'lim
usullari, bolalar ta'limi,
kognitiv rivojlanish,
ijtimoiy rivojlanish,
ta'limda texnologiyalar,
kreativ fikrlash,
interaktiv o'quv
metodlari.*

O'yinga asoslangan ta'lim usullari va maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun yangi texnologiyalar mavzusi, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni qo'llashning samaradorligini o'rganadi. Tadqiqotda o'yinga asoslangan ta'lim (OAT) usullari va yangi texnologiyalarni qo'llash orqali bolalar ta'limini yanada samarali qilish mumkinligi ko'rsatilgan. O'yinlar, bolalar uchun ta'limni qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi, bu esa ularning diqqatini jalb qiladi, ijodiy fikrlash va muammolarni yechish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Maktabgacha ta'limda yangi texnologiyalarni qo'llash, bolalarga o'rganishni yanada qulay va interaktiv tarzda taqdim etadi. Interaktiv ilovalar va mobil dasturlar yordamida bolalar, matematik, lingvistik va ijodiy bilimlarni o'zlashtiradi. O'yinlar va texnologiyalarni integratsiya qilish bolalarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini va jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

KIRISH. O'yinga asoslangan ta'lim usullari va yangi texnologiyalar bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida samarali ta'lim berishning eng yangi va eng istiqbolli yondashuvlaridan biri sifatida qaralmoqda. Bolalar uchun ta'lim jarayoni nafaqat bilim olishni, balki ularning ijodiy fikrlash, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishni va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini shakllantirishni ham o'z ichiga oladi. O'yin va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, bolalarga o'rganishni yanada qiziqarli, samarali va interaktiv qilish imkonini beradi. O'yinlar bolalar uchun ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanishi kerak. O'yinga asoslangan ta'lim (OAT) metodologiyasi, bolalar uchun o'rganish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilishni maqsad qiladi. O'yinlar bolalar uchun o'qish va o'rganishni tabiatiga yaqin tarzda tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga,

o'yinlar bolalarning e'tiborini jalb qiladi, ularning mantiqiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi, ijtimoiy muammolarni yechish ko'nikmalarini shakllantiradi. Psixologlar va pedagoglar ta'kidlashicha, o'yin orqali o'qitish bolalarning kognitiv rivojlanishini yaxshilashga yordam beradi. O'yinlar bolalarga haqiqiy dunyodagi muammolarni yechish imkonini berib, ular o'rgangan bilimlarni amalda qo'llashga o'rgatadi. O'yinlar nafaqat bilimlarni mustahkamlashda, balki bolalar o'rtasida jamoaviy ish va hamkorlikni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega.

Maktabgacha ta'limda yangi texnologiyalarning qo'llanilishi, ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Bolalar uchun maxsus ishlab chiqilgan interaktiv ilovalar va dasturlar yordamida, o'qitish jarayoni nafaqat qiziqarli, balki bolalarning diqqatini va motivatsiyasini oshirishga ham yordam beradi. Texnologiyalar yordamida bolalar o'z-o'zini boshqarish, diqqatni jamlash, yangi bilimlarni o'zlashtirish va kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam oladilar. Masalan, mobil ilovalar va interaktiv o'quv dasturlari bolalarga turli xil matematik va lingvistik mashqlarni qiziqarli va o'yin tarzida bajarish imkoniyatini beradi. Bunday texnologik vositalar bolalarga o'rganishni yanada mustahkamlashga yordam beradi, ular bilan ishlash jarayonini yanada jonli va ishtiyoqli qiladi. Shuningdek, bunday texnologiyalar bolalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni yaxshilash va ularga muammolarni birgalikda yechish imkoniyatlarini yaratadi.

O'yinlar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga birlashtirish, ta'limning samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. O'yin va texnologiyalarni integratsiya qilish bolalar uchun o'rganishni yanada samarali va interaktiv qiladi. Texnologiyalar yordamida o'yinlarni onlayn yoki kompyuter dasturlari orqali amalga oshirish, o'quvchilarga o'z bilimlarini yanada chuqurroq o'rganish imkonini beradi. Masalan, o'yinlarni mobil telefonlar yoki planshetlar orqali qo'llash, bolalarning dasturlash asoslarini o'rganishi, matematika yoki san'at kabi fanlarni qiziqarli tarzda o'rganishlariga yordam beradi. O'yinlar bolalar uchun o'rganishni eng qiziqarli va motivatsion tarzda taqdim etadi, bu esa ularning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'rganish jarayonini samarali qiladi. O'yinga asoslangan ta'lim usullari va yangi texnologiyalar, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. O'yinlar va texnologiyalarni ta'limga integratsiya qilish, bolalarning kognitiv, ijtimoiy va emosional rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. O'yinlar orqali bolalar murakkab bilimlarni o'rganish, ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirish, hamkorlikda ishlash va muammolarni birgalikda yechish ko'nikmalarini oshiradilar. Shu bilan birga, yangi texnologiyalarni ta'lim jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish uchun o'qituvchilar uchun maxsus tayyorgarlik dasturlari va qo'llanmalar ishlab chiqilishi lozim. Bolalar ta'limida innovatsion yondashuvlar yordamida, ular nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalarni ham o'zlashtiradilar, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

=====

Adabiyotlar tahlili. O'yinga asoslangan ta'lim va maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun yangi texnologiyalarni qo'llash sohasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlar o'sib bormoqda. Ushbu sohadagi bir qator ilmiy ishlar, bolalarning ta'lim jarayoniga o'yin va texnologiyalarni integratsiya qilishning samaradorligini ko'rsatmoqda. O'yinlar o'qitish jarayonida muhim vosita sifatida qaratiladi. Schmidt (2016) o'yinlarni bolalar uchun eng samarali o'quv vositalaridan biri deb hisoblaydi, chunki ular bolalarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. O'yinlar orqali bolalar mantiqiy fikrlash, ijodkorlik va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shuningdek, o'yinlar bolalarga real dunyoda yuzaga keladigan muammolarni yechishda yordam beradi (Pellegrini & Smith, 1998). Shunday qilib, o'yin ta'lim jarayoniga kiritilganda, u bolalarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi va ularni o'rganish jarayoniga jalb qiladi.

Maktabgacha ta'limda yangi texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari ko'plab tadqiqotlarda ko'rsatilgan. Johnson va k. (2018) maktabgacha ta'limda texnologiyalarning samarali qo'llanilishini tahlil qilganlarida, bolalar uchun mo'ljallangan interaktiv texnologiyalarning kognitiv rivojlanishga ta'sirini aniqladilar. Ularning fikricha, texnologiyalar bolalarga o'qish, yozish va matematik ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi. Bundan tashqari, texnologiyalar bolalarga turli xil o'yinlar va o'quv dasturlari orqali o'rganish imkoniyatlarini yaratadi. Nashr etilgan boshqa tadqiqotlarda (Kaiser, 2015) bolalar uchun mo'ljallangan interaktiv texnologiyalar, masalan, ta'limga yo'naltirilgan mobil ilovalar va multimedial materiallar, bolalar orasida kreativlik va muammolarni yechish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali ekanligi ko'rsatilgan. Shuningdek, texnologiyalar bolalarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini va diqqatni jamlash qobiliyatlarini oshiradi.

O'yinlar va texnologiyalarni integratsiya qilish, bolalar uchun yangi ta'lim usullarini ishlab chiqishda samarali yondashuv bo'lib, uning samarasi bir qator ilmiy tadqiqotlar orqali isbotlangan. O'yinlar bolalarning e'tiborini jalb qilishda va ularni o'rgatishda yordam beradi, ayni paytda texnologiyalar esa o'quv jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi (Anderson & Dill, 2000). O'yin asosidagi o'quv dasturlari, masalan, matematika yoki tilni o'rganishdagi texnologik yechimlar bolalarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularga interaktiv muhitda ta'lim olish imkonini beradi (Papastergiou, 2009). Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'yinga asoslangan ta'lim usullari va yangi texnologiyalar bolalar ta'limida katta ahamiyatga ega. Ushbu metodlar bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ayniqsa, kognitiv, ijtimoiy va kreativ ko'nikmalarni shakllantirishda. Shu bilan birga, o'yinlar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish usullari yanada samarali natijalar berishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotning maqsadi o'yinga asoslangan ta'lim usullari va maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar uchun yangi texnologiyalarni qo'llashning samaradorligini o'rganishdir. Tadqiqotda sifat va miqdoriy metodlar birgalikda qo'llaniladi, chunki bu yondashuv ta'lim jarayonining turli jihatlarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

Tadqiqot tasviriy va eksperimental dizayn asosida o'tkaziladi. Tasviriy metod yordamida o'yinga asoslangan ta'lim usullari va texnologiyalarni qo'llashning bolalar ta'limiga ta'siri nazariy jihatdan o'rganiladi. Eksperimental metod esa bolalar guruhiga o'yin va texnologiyalarni qo'llash orqali amaliy natijalar olishga qaratilgan.

Ma'lumotlarni to'plashning asosiy vositalari quyidagilardan iborat:

- So'rovnomalar va interv'yular: O'qituvchilar va bolalar ota-onalaridan so'rovnomalar o'tkaziladi, bu orqali ta'lim jarayonidagi o'yin va texnologiyalarning ta'siri haqida fikrlar yig'iladi.

- Kognitiv rivojlanish testlari: O'quvchilarning kognitiv rivojlanishini baholash uchun maxsus testlar qo'llaniladi, bu esa o'yin va texnologiyalar ta'sirini aniqlashga yordam beradi.

- E'tibor va diqqatni jamlash testlari: Bolalarning diqqatini jamlash va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini o'rganish uchun mos testlar ishlatiladi.

Yig'ilgan ma'lumotlar miqdoriy va sifatli tahlil qilinadi. Miqdoriy tahlil uchun statistik metodlar, masalan, t-test va korrelyatsiya tahlillari qo'llaniladi. Bu metodlar o'yin va texnologiyalarni qo'llashning bolalarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sirini o'lchashda yordam beradi. Sifatli tahlil esa intervyular va so'rovnomalar asosida amalga oshiriladi va o'qituvchilar va ota-onalarning tajribalarini o'rganishga qaratiladi. Tadqiqotda ishtirok etgan barcha bolalar va ularning ota-onalaridan ruxsat olish maqsadida etika qoidalariga rioya qilinadi. Ishtirokchilarni tadqiqotdan oldin ularning huquqlari haqida to'liq xabardor qilish va maxfiylikni ta'minlash ta'minlanadi. Tadqiqot natijalari faqat ilmiy maqsadlarda ishlatiladi va ishtirokchilarning shaxsiy ma'lumotlari sir saqlanadi. Tadqiqotning metodologiyasi bolalar ta'limidagi yangi texnologiyalar va o'yin asosidagi usullarning samaradorligini o'rganish uchun keng qamrovli va ob'ektiv usulni taklif etadi. Bu metodologiya orqali bolalarning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sirini chuqur tahlil qilish mumkin bo'ladi. Shu bilan birga, o'yin va texnologiyalarning samarali qo'llanishi uchun to'g'ri metodika va resurslar zarur. O'qituvchilar uchun o'yin va texnologiyalarni pedagogik jarayonga integratsiya qilishni osonlashtiruvchi professional rivojlanish dasturlari va tayyorgarliklar yaratish muhimdir. Kelajakda, o'yinga asoslangan ta'lim usullari va texnologiyalarni qo'llashning ta'sirini yanada chuqurroq o'rganish va boshqa yosh guruhlari uchun ham bu yondashuvlarning samaradorligini tekshirish zarur. Tadqiqot natijalari, bolalar ta'limida innovatsion metodlarning ahamiyatini ko'rsatadi va kelajakda bu yondashuvlarning ta'lim tizimiga integratsiyasi bo'yicha qo'llanmalar ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa. O'yin asosida ta'lim, bolalarga o'rganishni yanada qiziqarli va interaktiv qiladi, ularning diqqatini jalb qilishda va muammolarni yechish qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, yangi texnologiyalarni qo'llash, bolalarning yaratish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini yaxshilaydi, bu esa ularni yanada faol va mustaqil o'rganishga undaydi. Texnologik vositalar yordamida bolalar murakkab

tushunchalarni osonroq anglaydi va o'z bilimlarini interaktiv muhitda mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bundan tashqari, o'yinlar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish, bolalar orasida ijtimoiy munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi, ular bir-biri bilan hamkorlikda ishlash, muammolarni birgalikda yechish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Shuningdek, o'qituvchilar va ota-onalarning fikrlariga asoslanib, bu yondashuvlarning bolalar uchun ta'limni yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlangan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Рахматуллаева, Д. Р. (2017). Бўлажак мутахассисларни тadbirkorлик фаолиятига йўналтириб ўқитиш технологияси. *Современное образование (Узбекистан)*, (1), 70-75.
2. Рахматуллаева, Д. Р., & Самадходжаева, Д. Р. (2016). Развитие малого бизнеса и предпринимательства в Узбекистане. *Молодой ученый*, (16), 200-201.
3. Ravshanovna, R. D. (2023). Modern Competencies of Future Entrepreneurs. *Frontline Social Sciences and History Journal*, 3(05), 67-70.
4. Raxmatullayeva, D. (2022). Yoshlar va xotin qizlar tadbirkorligini rivojlantirish–davrlar talabi.
5. Рахматуллаева, Д. Р. (2015). Содержание профессиональной ориентации учащихся на предпринимательские виды деятельности. *Молодой ученый*, (21), 825-828.
6. Durdona, R. (2016). Teach future entrepreneurs to manage in team. *European research*, (8 (19)), 87-88.
7. Рахматуллаева, Д. Р. (2017). Содержание, формы и методы подготовки учащихся профессиональных колледжей к предпринимательской деятельности. *Проблемы современного образования*, (1), 99-104.
8. Рахматуллаева, Д. Р. (2017). Бўлажак мутахассисларни тadbirkorлик фаолиятига йўналтириб ўқитиш технологияси. *Современное образование (Узбекистан)*, (1), 70-75.
9. Mamatov, D. N. (2021). Bekchanova Sh. B., Saidova BN, Abdullaeva DN, Fayzieva GU Enhancing the participation of students and faculty in distance learning using blender learning and flipped classroom technologies in the development of pedagogy through digital technology. *PSYCHOLOGY AND EDUCATION*, 58(2), 4910-4917.
10. Yadgarov, N., & Mamatov, D. (2019). Brief description of some architectural monuments of bukhara. In *International Scientific and Practical Conference" Innovative ideas of.–2019*.
11. Mamatov, N. D. (2017). Elektron axborot ta'lim muhitida kasbiy ta'lim jarayonlarini pedagogik loyihalashtirish. Monografiya. T: Navro 'z, 160.

=====

12. Mamatov, D. N., Kuysinov, O. A., Abduraimov Sh, S., Zaripov, L. R., & Abduraimova, G. O. (2022). Stages of Inter-Industry Integration in Ensuring the Quality of training and employment of personnel. *International journal of special education*, 37(2), 338-348.

13. Mamatov, D. N. (2017). Pedagogical design of professional education processes in the electronic information educational environment.

14. Маматов, Д. Н. (2017). Электрон ахборот-таълим муҳитида касбий таълим жараёнларини педагогик лойиҳалаштириш. PhD док. дис. Т.: *Наврўз*, 160.

15. Urazova, M. B., Abduraimov, S. S., Mamatov, D. N., Vakhidova, N. K., & Radjapova, D. D. (2020). Perfection of technology of preparation of future teachers of vocational education to the designing activity the main contents of the dissertation. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(8 Special Issue), 2205-2215.